

Raquel León: “Ser una cooperativa és un valor afegit a la feina que fem”

Jordi Pascual / @jordipasmol

Barabara Educació és una cooperativa que va néixer amb la idea d'ajudar joves i dones a sortir de l'atur. A poc a poc ha crescut i ha afegit nous fronts, com ara les formacions a mida i la línia de materials pedagògics. Raquel León n'és sòcia fundadora i responsable pedagògica. Té una experiència de més de 20 anys en el sector social i l'educació per al desenvolupament. Parlem amb ella de la trajectòria de Barabara Educació i també de les seves inquietuds ciutadanes i educatives.

Barabara va néixer fa pocs anys, oi?

Sí, al 2013 vam començar el camí plegades sense tenir forma jurídica i al 2014 ens vam constituir com a cooperativa d'iniciativa social.

Els serveis que oferiu són molt amplis. Enteneu la formació des de molts punts de vista. Però quina és la idea base que va fer que al 2013 comencés a caminar Barabara?

Ser conscients que al nostre districte de Barcelona, Sant Martí, l'atur era més elevat que en altres districtes, sobretot pel que fa a dones més grans de 45 anys i a joves. Vam pensar que la nostra experiència en els treballs que portàvem fent anys enrere podia ajudar a revertir-ho. Si més no, a facilitar eines per millorar l'ocupabilitat de les persones.

Quan un projecte és tan jove, el gran repte és arribar a la viabilitat econòmica. Com ho porteu?

Les tres persones que vam iniciar la cooperativa vam deixar les nostres feines anteriors. D'entrada, sabíem que qualsevol projecte que s'iniciés havia de tenir un grau d'austeritat important. Estem anant força bé. Portem dos anys de trajectòria i estem arribant al nostre punt d'equilibri sense cap problema.

Tres sòcies treballadores...

Tres dones!

Per què dones?

D'una banda hi ha elements de casualitat però, de l'altra, veníem d'experiències de treball amb altres col·lectius i creiem que era fonamental treballar i estar a gust amb la gent que vols. Això ens va obligar a estudiar-nos molt i veure si realment ens podíem compatibilitzar. Som tres persones amb els mateixos interessos, aspiracions i forma d'entendre la vida.

“Un bon amic ens va dir que posar en marxa una cooperativa és com un matrimoni”

Us coneixíeu d'abans?

Sí, però no sé què hagués passat si haguéssim fet un estudi de compatibilitat i no haguéssim

coincidir. Un bon amic ens va dir que posar en marxa una cooperativa és com un matrimoni: “estudia molt bé amb qui et cases per intentar que sigui per sempre”.

Tant tu com la teva companya Laura Mendoza sou especialistes en lideratge d'equips. Això pot semblar contradictori amb el cooperativisme...

Falta afegir entremig una parauleta, 'compartit', lideratge compartit. Partim de l'experiència que és possible compartir, fins i tot la direcció i l'estratègia. Es tracta de fomentar els models democràtics, crítics i participatius i per això entronquem també amb la concepció cooperativista.

Ets sòcia fundadora de la Xarxa d'Educadors i Educadores per a la Ciutadania Global. Com s'encaixa aquest concepte amb molts dels temes que tenim sobre la taula, com podria ser la crisi dels refugiats, en aquest món global?

El concepte de ciutadania global està cada vegada més arrelat amb la nostra manera de fer, tant des d'allò proper com des d'allò llunyà. Quan ens referim a les persones refugiades, parlem de la situació dramàtica que es viu a Síria, la demanda de solucionar les necessitats d'aquestes persones i també la necessitat de denunciar la situació i el vergonyós paper que els estats estan jugant. La ciutadania global aposta per un posicionament de la pròpia ciutadania no solament a l'hora de fer, sinó també a l'hora de denunciar aquí i allà. En aquest moments, aquest concepte no pot ser més oportú. Fa uns anys semblava que no calia.

“Costa molt lluitar contra els estereotips, els tòpics i les pors, i no només des de les escoles”

Quan s'interrelacionen temes locals i globals apareixen condicionants: el racisme, la xenofòbia... Ara, amb els refugiats, la islamofòbia és clara. Com es pot trencar això perquè la ciutadania global sigui una realitat?

La tasca educativa i preventiva és important . Costa molt lluitar contra els estereotips, els tòpics i les pors, i no només des de les escoles. Els grans mitjans de comunicació són altaveus de les corrents ideològiques i no faciliten pas aquesta tasca.

La situació en termes generals, ha tendit a millorar o empitjorar?

És un terme relatiu. Cal pensar on està tota la tasca d'educació per la pau, el desenvolupament i la cooperació. On és la tasca que hem fet durant més de 20 anys? De sobte, surt una cosa que fa trontollar-ho tot. S'ha de desvetllar el compromís crític perquè la gent tendeix a sentir-se còmode en la seva zona i oblida defensar allò que ens toca i ens compromet.

De l'experiència que vas prendre a la xarxa, què has pogut aprofitar a Barabara?

L'escola i els educadors i les educadores que aposten per un model de ciutadania global tenen una concepció de l'educació amb principis democràtics, de participació i diàleg. Són tres eines bàsiques de les cooperatives. Tot i ser una forma jurídica, en cap moment vam dubtar. Qualsevol empresa la pots fer amb aquests elements, però per nosaltres era una simbologia.

El concepte de participació en educació com a lema sona molt bé, però a la pràctica què és?

Com a cooperativa tenim els nostres llocs de debat on es discuteixen els temes en què hi ha

discrepàncies. Quan posem en marxa un curs per a dones majors de 45 anys, per exemple, fem eines de participació i diàleg. Si participem en alguna xarxa o fem col·laboracions amb altres entitats, la nostra acció sempre serà d'implicació i coresponsabilitat. Hi ha gent que s'apunta a una xarxa i prou. Nosaltres volem construir i construir vol dir implicar-se, posicionar-se i escoltar l'altre.

En aquests dos anys heu tingut molts alumnes?

Tenim diferents serveis. Per exemple, vam fer un curs per a majors de 45 anys, tant homes com dones, on incorporàvem un element de capacitació tecnològica d'ús quotidià. Per aquí han passat 10 persones. Aquest any hem treballat amb 20 dones en cursos de formació. Hem fet coach amb infants i en van ser 10. En total, entre cursos i tallers, unes 100 persones.

Quants tallers teniu?

Tenim una pota vinculada a la formació -també a empreses i entitats- i una social amb joves i dones. No fem cursos continuats perquè, a més, hi ha que els fem amb col·laboració amb l'Ajuntament de Barcelona. Volem que siguin accessibles per a les persones que estan a l'atur. Ara estem planificant un curs de dones al districte de Sant Martí, que es farà al juny.

Amb quines administracions trebal·leu?

Hem treballat amb l'Ajuntament de Barcelona des de diferents àmbits, districtes i regidories. D'altres ajuntaments, de moment, el Masnou, Santa Maria de Martorelles, Ripoll, Calella i Tordera. També hem treballat amb la Diputació de Barcelona i amb alguna administració estatal, com ara el Departament d'Innovació Educativa i l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional i Desenvolupament. Pel que fa a fundacions, associacions i ONG's, treballem amb Oxfam Intermón, l'Institut de treball social i de serveis socials, l'Obra Social de Sant Joan de Déu, Unicef, la Fundació CIM, Formació i Treball i l'escola de cooperativisme Aposta.

Destaqueu especialment els segments de joves i dones. Quins són els problemes especials de tots dos per sortir de l'atur?

Una característica que afecta tant a joves com a dones és la baixa autoestima. Hi ha joves molt ben preparats -amb carrera universitària, dos màsters, i postgrau-, però el seu nivell d'autoestima és tan baix que necessiten ajuda per tornar a situar-se en els esquemes de reconeixement d'ells mateixos. Probablement se senten fracassats perquè pensen que no estan a l'alçada i l'única cosa que troben és fer de cambrer, amb tot el respecte, però s'han format per fer una altra cosa. Se'ls demana experiència que no tenen. En el cas de la dona, hi ha elements de component social que també marquen. Ens trobem amb dones que no han treballat mai i tenen dependència absoluta. Ara s'hi han de posar, a treballar, perquè la situació els ho exigeix i no saben què fer. La societat els exigeix nivells professionals que no tenen.

“Totes les persones tenim potencial de canvi i de transformació”

La conciliació i determinació de rols home-dona, també afecten en la recerca de feina?

Com a cooperativa especialitzada en temes de gènere hi treballem. Ho fem tant des de la dinàmica de gent jove com de les dones. Hi ha persones que sempre han estat a casa i han tingut una dependència total de l'home o dones que han treballat tota la vida en una mateixa feina i ara les acomiaden després de 30 anys... Han de superar la frontera de la baixa autoestima per demostrar-se que si volen, poden. Totes les persones tenim potencial de canvi i de transformació.

Es poden intentar fer moltes coses per millorar l'autoestima i donar eines per cercar feina, però tenim un atur pels núvols contra el que és difícil lluitar.

Som conscients que s'han de fer tots els passos. Està clar que no hi ha feina, però tampoc es pot buscar des dels canals estàndards sempre. Anar a repartir currículums potser ja no funciona. Hem de saber utilitzar les noves tecnologies. No som una cooperativa que garanteixi la feina. Garantim eines perquè tinguin més oportunitats en el seu projecte personal i professional. Ara per ara, funciona.

Destaqueu el compromís social. Ser una cooperativa és un incentiu o la gent arriba i es troba un funcionament empresarial diferent?

La dona que s'acosta per fer un curs amb nosaltres no ho fa perquè siguem una cooperativa. Ho fa perquè funciona el boca-orella o perquè ha vist a l'Associació de Veïns i Veïnes del Clot que s'obre una nova convocatòria d'un curs de món laboral que li pot facilitar eines, preparar un currículum, ajudar a organitzar una entrevista de feina... Quan després els ho expliquem, és un valor afegit. Els contactes amb entitats reconeixen que és un valor afegit des de bon principi.

Quin paper juga en aquest món la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya?

Constituir-se com a cooperativa és una carrera d'obstacles: la paperassa, el pla d'empresa... Hi ha un grau de complexitat elevat. Costava trobar qui ens entengués. Amb la Federació, en canvi, parlàvem el mateix llenguatge. Als inicis ens interessava com a espai de suport perquè ens ajudava a revisar la comptabilitat, els estatuts... Quan ens vam anar posant en l'àmbit de la Federació, vam veure que la sectorial d'iniciativa social era el nostre espai perquè necessitem treballar i aprendre d'altres. Això ens ho van facilitar ells. Des dels principis estem a la comissió de gestió de la sectorial, fins que ara jo mateixa sóc la representant de les cooperatives d'iniciativa social al Consell Rector de la Federació.

A banda de la Federació, teniu altres aliances clau, com el mateix Ateneu del Clot on fem aquesta entrevista.

Va ser la primera, perquè volíem fer una tasca important amb la gent jove del districte. L'Ateneu té una junta molt jove. Ens vam asseure amb ells i vam veure que compartíem projecte. Ens va costar molt poc aliar-nos. L'Ateneu és la casa de Barabara, no tenim un local propi.

Els tallers els feu tots aquí?

Els tallers de coach i els cursos EduCom Jove, sí. La línia de treball amb joves la fem a l'Ateneu. El treball amb dones el fem a l'Associació de Veïns i Veïnes, que és la segona entitat amb la qual ens uneix una relació important. Ho entenem des de la vesant comunitària, d'estar arrelats al territori i crear xarxa de suport a la ciutadania.